

OD REDAKCJI

W 2025 r. nastąpiła zmiana na stanowisku redaktora naczelnego „Studiów Pastoralnych”. Swoją misję redaktorską zakończył ks. dr hab. Bogdan Biela, profesor Uniwersytetu Śląskiego. Ustępującemu Księdzu Redaktorowi składamy najserdeczniejsze podziękowania za lata owocnej pracy i znaczący wkład w rozwój naszej redakcji. Nowym redaktorem naczelnym został ks. prof. dr hab. Ireneusz Celary. Życzymy mu wielu sukcesów, świeżych perspektyw oraz satysfakcji z każdego opublikowanego materiału.

Nowy redaktor naczelny pozdrawia Czcigodnych Czytelników i zaprasza wszystkich chętnych do publikowania swoich artykułów w naszym piśmie.

Obecny zeszyt poświęcony jest przesłaniu Jana Pawła II, które papież zawarł w Liście apostolskim *Novo millennio ineunte* – Na początku nowego tysiąclecia.

Jan Paweł II ogłosił dokument 6 stycznia 2001 r. na zakończenie Jubileuszu 2000. Dokument papieski to swoisty stymulator ożywienia posługi ludu Bożego w rozpoczynającym się nowym stuleciu i trzecim tysiącleciu historii Kościoła.

Papież z mocą pasterza Kościoła powszechnego przypomniał, że na każdym etapie misji Kościoła obowiązuje zasada „zaczynania na nowo od Chrystusa”. To zaczynanie oznacza przyjęcie na nowo i z większym entuzjazmem Jezusa Chrystusa, który, pozostając w jedności z Ojcem i Duchem Świętym, jest „Alfą i Omegą, Pierwszym i Ostatnim, Początkiem i Końcem” (Ap 22,13) historii odkupionych grzeszników. Wcielony Syn Boży jako Droga, Prawda i Życie (por. J 14,6) to sedno różnorodnych działań ludu Bożego dla świata (Sobór Watykański II, *Lumen gentium* 1). Papież wskazał, że realizacja tych treści domaga się odważnego świadectwa wiary ludzi Kościoła.

Jest rzeczą wymowną, iż kard. Carlo Maria Martini (zm. 2012 r.), emerytowany pasterz archidiecezji mediolańskiej, podczas ostatniego konklawe, w którym uczestniczył (a było to w 2005 r., po śmierci Jana Pawła II, gdy został wybrany kard. Joseph Ratzinger jako Benedykt XVI), zachęcał kardynałów elektorów, aby, trwając na modlitwie, pozwolili się ogarnąć Bożemu Objawieniu zawartemu w Biblii, żeby przypominali nauczanie Soboru Watykańskiego II, i zechcieli sięgnąć po List apostolski zmarłego papieża: *Novo millennio ineunte*. W tych źródłach należy szukać motywacji do wyboru nowego Biskupa Rzymu.

List apostolski Jana Pawła II jest podsumowaniem Wielkiego Jubileuszu. Został napisany w formie swoistego testamentu, który nie stanowi ostatniej woli zmarłego papieża, lecz jest programem (autorstwa zatroskanego pasterza) dla Kościoła XXI stulecia. Główny akcent pada w nim na ukazywanie świętości jako zwykłej formy życia ludzi odkupionych. Zostali oni w sakramencie chrztu obdarowani świętością Boga. W swoim życiu mają umacniać i dynamizować egzystencjalną relację z Jezusem Chrystusem przez osobiste zaangażowanie. Są uzdolnieni do kontemplowania Jego oblicza. Powinni czynić to w klimacie

Ewangelii wyjaśnianej przez Urząd Nauczycielski Kościoła, a przecież Kościół naucza o powszechnym powołaniu do świętości. „Wolą Bożą jest uświęcenie wasze” (1 Tes 4,3). To powołanie zostało zawarte w geście rozwartych ramion wcielonego Syna Bożego, gdy wisiał na krzyżu jako ofiara przebłagalna za grzechy świata (por. 1 J 2,2).

Papieski list domaga się zdynamizowania duszpasterstwa. Jego fundamentem i źródłem skuteczności jest modlitwa liturgiczna i prywatna ludu Bożego oraz intensywne życie sakramentalne. Sakramenty święte są skutecznymi znakami łaski Bożej, owocem paschy Wcielonego Słowa. Owocność misji Kościoła wobec świata zależy od jedności w Kościele, której wciąż nie ma między chrześcijanami. Ważna jest kolegialność biskupów oraz promowanie współpracy między duchownymi i świeckimi. Ta współpraca dotyczy nade wszystko głoszenia słowa Bożego. Ewangelizacja to podstawowe zadanie Kościoła w każdej epoce jego historii. Szczytem świadczenia o Jezusie Chrystusie, jedynym Zbawicielu świata, jest męczeństwo, zwłaszcza przez oddanie życia za Ukrzyżowanego, który zmarłych powstał i żyje pośród swego ludu.

Jan Paweł II tak tłumaczył owe myśli: „Ze świadomością tej obecności wśród nas zmarłych Chrystusa stawiamy sobie dzisiaj pytanie, jakie zadano Piotrowi w Jerozolimie zaraz po jego mowie wygłoszonej w dniu Pięćdziesiątnicy: «Cóż mamy czynić?»» (por. Dz 2,37). Zadajemy to pytanie pełni ufności i optymizmu, chociaż nie lekceważymy trudności. Nie ulegamy bynajmniej naiwnemu przekonaniu, że można znaleźć jakąś magiczną formułę, która pozwoli rozwiązać wielkie problemy naszej epoki. Nie, nie zbawi nas żadna formuła, ale konkretna Osoba oraz pewność, jaką Ona nas napełnia: «Ja jestem z wami!». Nie trzeba zatem wyszukiwać «nowego programu». Program już istnieje: ten sam co zawsze, zawarty w Ewangelii i w żywej Tradycji. Jest on skupiony w istocie rzeczy wokół samego Chrystusa, którego mamy poznawać, kochać i naśladować, aby żyć w Nim życiem trynitarnym i z Nim przemieniać historię, aż osiągnie swą pełnię w niebiańskim Jeruzalem. Program ten nie zmienia się mimo upływu czasu i ewolucji kultur, chociaż bierze pod uwagę epokę i kulturę, aby możliwy był prawdziwy dialog i rzeczywiste porozumienie. Ten właśnie niezmienny program jest naszym programem na trzecie tysiąclecie. Jest jednak konieczne, aby znalazł on wyraz we wskazaniach duszpasterskich dostosowanych do sytuacji każdej wspólnoty” (Jan Paweł II, *Novo millennio ineunte* 29).

Dla papieża Wielki Jubileusz był symbolicznym „zwornikiem” jego papieskiego posługiwania. Obchodom jubileuszowym towarzyszyły ważne i wymowne wydarzenia oraz rozmaite formy jubileuszowego świętowania. Następująco o jego mistycznym wymiarze mówił Jan Paweł II: „Kiedy w dniu 16 października 1978 konklawe kardynałów wybrało Jana Pawła II, Prymas Polski kard. Stefan Wyszyński powiedział do mnie: «Zadaniem nowego papieża będzie wprowadzić Kościół w Trzecie Tysiąclecie». (...) W ten sposób zostałem poniekąd przygotowany do zadania, które w dniu 16 października 1978 r. stanęło przede mną”. Cały

pontyfikat Jana Pawła II był wielką duchową mobilizacją ludu Bożego: „wypłyn na głębię” (Łk 5,4). Był także czytelną formą realizacji owego programu. To hasło jest aktualne i w trzecim tysiącleciu Kościoła.

W tym numerze naszego pisma postaraliśmy się przybliżyć treści Listu apostolskiego *Novo millennio ineunte*. Opracowania, stanowiące *corpus* numeru 2026, mają formę pogłębionej refleksji pastoralnej. Teologiczno-pastoralny charakter pisma umożliwia pastoralistom, homilistom, liturgistom i teologom innych specjalności dzielenie się naukowymi przemyśleniami. O interdyscyplinarności pisma stanowi także forum wymiany myśli dla badaczy z innych dziedzin wiedzy. Z zamieszczonych opracowań wyłania się obraz ludu Bożego, który, mimo iż żyje w bardzo zróżnicowanych i trudnych uwarunkowaniach społecznych, politycznych i gospodarczych, to odważnie i z nadzieją kontempluje oblicze Jezusa Chrystusa. Prezentacja treści różnych autorów świadczy o aktualności dziedzictwa Listu apostolskiego. Jest on swoistą mapą drogową dla chrześcijan XXI w.

Nowy numer czasopisma „Studia Pastoralne” z 2026 r. zawiera 16 artykułów. Otwiera go tekst ks. Wiesława Przygody: *Istota i kontekst kulturowy zbawczej misji Kościoła 25 lat po ogłoszeniu „Novo millennio ineunte” św. Jana Pawła II*. Analizując kontekst kulturowy duszpasterstwa, autor ukazuje, że pomimo dynamicznych zmian w świecie, buduje się adekwatne do wyzwań współczesności modele pastoralne zbawczej misji Kościoła. Analiza bazuje na dokumentach Magisterium Kościoła, a także współczesnych publikacjach teologicznych, filozoficznych i społecznych.

Jan Paweł II przekonuje, że podstawową perspektywą duszpasterstwa powinna być perspektywa świętości (NMI 30), której ideę w myśli Jana Pawła II przybliża ks. Stanisław Suwiński w artykule *Nadrzędna idea świętości – aktualności i perspektywa*.

List apostolski Jana Pawła II postuluje skupienie całej działalności Kościoła na realizacji powszechnego powołania do świętości. Najświętszy Bóg zwraca się do człowieka. Objawił mu swoją potęgę we wcieleniu Jezusa Chrystusa. Przez wcielone Słowo dokonał odkupienia ludzkości. Zamanifestował swą wolę, aby odkupieni wzrastali w świętości. Autor zauważa, że niektórym ludziom świętość wydaje się dzisiaj mało atrakcyjna. Jest oderwana od realnej egzystencji. Takie spojrzenie zapomina o tęsknotach ludzkiego serca. Wpisane jest w nie pragnienie życia więcej niż konsumpcyjnego. Świętość jest formą ubogacającej relacji z Bogiem. On jest źródłem świętości człowieka.

Problematykę świętości podejmuje Michael Opatrny w artykule *Pastoral von menschlicher Schaffung als Weg zur persönlichen Heiligkeit*. Autor zastanawia się nad tym, jak teologia pastoralna rozumie powołanie człowieka do osobistej świętości. Swoją refleksję wpisuje we współczesne uwarunkowania człowieka.

Liturgista, ks. Daniel Brzeziński, w artykule *Świętowanie niedzieli w świetle Listu apostolskiego św. Jana Pawła II „Novo millennio ineunte”* przybliża nauczanie Jana Pawła II na temat niedzieli. Jest to refleksja odnotowująca

postępującą w zatrważającym tempie desakralizację dnia Pańskiego w Europie, w tym i w Polsce. Autor przybliży istotę niedzieli i sposoby jej świętowania. Niedziela jako dzień Pański jest szczególną formą dziękczynienia za Paschę Jezusa Chrystusa, a jej sakramentalne uobecnienie dokonuje się podczas celebracji Eucharystii, zwłaszcza w niedzielnym zgromadzeniu wiernych.

Opracowanie autorstwa ks. Czesława Krakowiaka: *Słowo – sakrament – modlitwa w programie Jana Pawła II na nowe tysiąclecie?* przybliży i analizuje wskazania Jana Pawła II zawarte w *Novo millennio ineunte*, a dotyczące głoszenia słowa Bożego i medytowania nad nim. Potrzebne jest odbudowanie świętości niedzieli przez świadomy, czynny i pełny udział w celebracji Eucharystii. Ważne jest właściwe rozumienie i owocne korzystanie z sakramentu pokuty i pojednania, a także praktykowanie modlitwy pomocnej w dążeniu do świętości.

Celem artykułu *Eschatologie und Eucharistie zwischen Konzil und Kontext Perspektiven einer synodalen Kirche fünfundzwanzig Jahre nach „Novo millennio ineunte” (Johannes Paul II.)* Michaela Quisinsky'ego jest ukazanie poniesionego przez papieża Jana Pawła II trudu na rzecz recepcji Soboru Watykańskiego II oraz odbudowania w ludzkiej świadomości znaczenia niedzielnej Eucharystii. Wysiłki papieża były podejmowane ze świadomością dynamicznie postępującej ekskulturyzacji katolicyzmu. Katolicyzm przestaje być, także w krajach o korzeniach chrześcijańskich, fundamentem organizującym kulturę, życie społeczne i obyczajowość. Kroki Jana Pawła II kontynuował papież Franciszek, który zainicjował proces synodalny.

Ksiądz Mateusz Pakuła w artykule *Implementacja papieskiego wezwania do Nowej Ewangelizacji: studium wybranych przypadków z Polski i świata* przybliży treść zachęty papieża do „gorliwości w wierze”. Chodzi tutaj o nową ewangelizację, która jest siłą napędową, pomagającą ożywić wiarę katolicką. Autor przywołuje, na zasadzie przykładów, działania instytucjonalne i pastoralne w Polsce i w niektórych krajach w świecie.

Jan Paweł II angażował się nieustraszenie w obronę rodziny. O wychowaniu do wartości w rodzinie traktuje artykuł ks. Grzegorza Pyżłaka: *Wychowanie do wartości w „Novo millennio ineunte”*. Autor ukazuje wychowanie do wartości w aspekcie teologicznym. Łączy się ono ściśle z formacją moralną i duchową człowieka związaną bezpośrednio ze wspólnotą życia z Jezusem Chrystusem dzięki Jego łasce.

Opracowanie ks. Ryszarda Hajduka: *Miłosierdzie w przepowiadaniu słowa Bożego jako wyraz opcji preferencyjnej na rzecz ubogich (NMI 50)* wyjaśnia nauczanie papieża Jana Pawła II o miłości miłosiernej. Powinno ono nadawać kierunek całej działalności Kościoła. Opcja na rzecz ubogich jest kontynuacją misji Jezusa Chrystusa skierowanej do poszukujących zaspokojenia swoich potrzeb duchowych i materialnych. Nośnikiem prawdy o Bożym miłosierdziu jest słowo Boże.

Ksiądz Piotr Kulbacki w artykule *Krucjata Wyzwolenia Człowieka w świetle „Novo millennio ineunte”* prezentuje założenia Krucjaty Wyzwolenia Człowieka i ich realizację w tym ruchu odnowy religijno-moralnej. Ruch został zainicjowany przez ks. Franciszka Blachnickiego na początku pontyfikatu Jana Pawła II. Stanowi przykład „polskiej teologii wyzwolenia”. Bazuje na biblijnej koncepcji wyzwolenia i kształtuje obyczajowość przez dobrowolną abstynencję, profilaktykę i wsparcie ludzi uzależnionych od rozmaitych substancji, także od uzależnień behawioralnych.

Ksiądz Marcel Mojżeś w opracowaniu *Gesto ecumenico del Papa Giovanni Paolo II a Prešov alle soglie del nuovo millennio. Ekumeniczny gest papieża Jana Pawła II w Preszowie na progu nowego tysiąclecia* zajmuje się kwestią ekumenicznych gestów papieża Jana Pawła II. Ojciec Święty modlił się 2 lipca 1995 r. w Preszowie wraz z biskupem Wschodniego Okręgu Kościoła Ewangelickiego Wyznania Augsburskiego – Jánem Midriakiem. Modlił się też przy pomniku 24. ewangelickich męczenników w Preszowie. Wspólna modlitwa *Ojcze nasz* to bardzo wymowny wyraz pragnienia jedności podzielonych chrześcijan.

Maria Widl w refleksji *Die Sorge um die natürliche Umwelt als Geschenk Gottes* porusza temat ekologii obecny w Liście apostolskim Jana Pawła II *Novo millennio ineunte*. Nauczanie papieskie, jedyne wspomniane w liście, było wielokrotnie rozwijane przez Ojca Świętego w rozmaitych dokumentach i wypowiedziach. Znaczące jest jego orędzie z okazji Światowego Dnia Pokoju w 1990 r. autorka analizowany problem umieszcza w kontekście całego procesu ekologicznego.

Recepcji nauczania Jana Pawła II zawartego w *Novo millennio ineunte* poświęcony jest artykuł Sebastiana Kießiga: *Kirche im ländlichen Raum: Impulse aus der deutschen Sozialraumentwicklung, aus dem päpstlichen Schreiben „Novo Millennio ineunte“, theologische Anfragen und ein Ausblick*. Autor analizuje misję Kościoła na obszarach wiejskich. Prezentuje cechy struktury społeczno-ekonomicznej tych obszarów oraz struktury duszpasterskie. Z Listu papieskiego czerpie wskazówki dotyczące kształtowania ekklezjalnych wspólnot na terenach wiejskich.

W dziale „Varia” znajdują się trzy teksty. Pierwszy, autorstwa Viktorii Semenovej, to opracowanie: *Msza „trydencka” i „novus ordo”: czy doszło do zmiany istotnych elementów mszy?* Autorka zastanawia się nad rosnącym w ostatnich latach zainteresowaniem przedsoborową formą mszy św. zwanej potocznie „trydencką”. Przeprowadza analizę porównawczą kluczowych elementów w strukturze Eucharystii w obrządku „trydenckim” i posoborowym (*novus ordo*). Stwierdza, że różnice obrzędowe nie godzą w istotę liturgii Kościoła. Zmian w obrzędowości liturgicznej może dokonywać tylko kompetentna władza kościelna, zatem Stolica Apostolska i zgodnie z prawem biskup (Sobór Watykański II, *Sacrosanctum Concilium* 22).

Ksiądz Dariusz Lipiec w artykule *Wizyta duszpasterska zwana kołędą formą troski Kościoła katolickiego o osoby z niepełnosprawnością w parafii* zwraca uwagę na praktyczne implikacje wizyty duszpasterskiej jako sposobu pastoralnego troszczenia się o niepełnosprawnych. Autor charakteryzuje zjawisko niepełnosprawności w Polsce. Przedstawia postulaty pastoralne związane z odwiedzinami duchownych mającymi miejsce w domach ludzi z niepełnosprawnością.

Ksiądz Jan Przybyłowski w artykule *Humanizacja inteligencji i intelektu w świecie sztucznej inteligencji. Perspektywa teologii stosowanej* odnotowuje dynamiczny rozwój nowych technologii, co niesie ze sobą określone konsekwencje. Intelekt dotychczas rozumiany jako całość ludzkich zdolności umysłowych, obecnie został sprowadzony do zasobów wiedzy znajdującej się w zdigitalizowanej formie w obiegu sieciowym. W humanizacji (uczłowieczeniu) inteligencji i intelektu może pomóc tzw. teologia stosowana, skupiona na człowieku będącym osobą świadomą swego początku i ostatecznego Celu.

Stały element naszego czasopisma „Studia Pastoralne” stanowią recenzje, omówienia i sprawozdania służące krytycznej analizie nowości wydawniczych i podsumowaniu życia naukowego:

- Ksiądz Kazimierz Matwiejuk, recenzja, *Ks. prof. dr hab. Ireneusz Celary, Życie liturgiczne w Kościele katowickim w latach 1925–2025. Jubileuszowa refleksja na 100-lecie archidiecezji katowickiej*, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2025, ss. 256;
- Aneta Góralska, omówienie, *Dziedzictwo przekazane. Kolekcje darów w zbiorach Biblioteki Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, red. Agata Muc, Wydawnictwo WueM, Katowice 2025, ss. 205 (ISBN 978-83-975397-1-6).

Relacjami z wydarzeń naukowych w 2025 r. podzielili się: ks. Łukasz Celiński, który przesłał *Sprawozdanie z 60. Sympozjum Wykładowców Liturgiki na Wydziałach Teologicznych i w Wyższych Seminariach Duchownych* (9–11 września 2025 r., Szczecin); ks. Michał Mraczek, który przedstawił sprawozdanie ze Zjazdu Pastoralistów (23–24 września 2025 r., Wrocław) oraz ks. Przemysław Nowakowski, który napisał obszerne sprawozdanie z Międzynarodowego Sympozjum Liturgicznego *Ad Fontes Liturgicos XVI. Aggiornamento and Ressourcement in the Liturgy Centenary of the Romanian Patriarchate 1925–2025* (Wydział Teologii Prawosławnej, Uniwersytet Babeş–Bolyai, Cluj–Napoca, 23–24 października 2025 r.).

Zapraszam do lektury

ks. Ireneusz Celary
(redaktor naczelny)